

Forfatter: Biehl, Charlotta Dorothea

Titel: Mit ubetydelige Levnets Løb

Citation: Biehl, Charlotta Dorothea: "Mit ubetydelige Levnets Løb", i Biehl, Charlotta Dorothea: *Mit ubetydelige Levnets Løb*, udg. af Marianne Alenius, Museum Tusulanum, 1986, s. 13. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-biehl01-shoot-idm139639967749424/facsimile.pdf> (tilgået 23. oktober 2021)

Anvendt udgave: Mit ubetydelige Levnets Løb

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

kologisk, er et emne, hun konstant tager op og aldrig kommer på det rene med. Ofte strander hun nøjagtig samme sted som vi, som regel dog lidt før.

Historisk tilbageblik

Går man lidt tilbage i tiden og ser på, hvad man tidligere har kunnet bruge hendes forfatterskab til, kan man ikke undgå at blive forbavset over, at det er aldeles andre synsvinkler, hun er blevet anskuet udfra. Denne overraskelse er det værd at tage med her, fordi man med den får hende anbragt i en langt videre og nok også sandere sammenhæng end den rent kvindespecifikke. Af de mange gryder, Biehl fik bragt i kog, har eftertiden kun opvarmet én ad gangen, og ikke engang dem alle. En måde at nærme sig hendes person og værk på bliver således at se, hvad man i tidens løb har interesseret sig for i hendes værker.

Den, der i det 20. århundrede har gjort mest for at Biehl ikke skulle blive glemt, er Louis Bobé, som har udgivet og kommenteret en række af hendes værker og skrevet om hende. I sin bog »Fra Renaissance til Empire«, Kbh. 1916, karakteriserer han Biehl således: »Dorothea Biehl blev uden Sammenligning den mest fremtrædende Forfatterindeskikkelse i Danmark i hele det 18. Aarhundrede. Hun blev Holbergs egentlige Efterfølger paa den danske Scene; hendes Oversættelse af »Don Quixote« er endnu stadig den der læses og citeres, hun skrev litterære Kausier og moralske Fortællinger, hun gav os sin Tids eneste historiske Mémoires intimes, og endelig nedskrev hun sit eget Levnetsløb, den eneste Selvbiografi af en dansk og tilmed aandelig betydelig Kvinde, som er kommet til os fra det 18. Aarhundrede« (s. 79-80).

Selvom Biehls væsentligste arbejder er af skønlitterær og dramatisk karakter, er det fortrinsvis som såkaldt »historisk Forfatterin-

de«, hun har interesseret Bobé: »Til denne Gerning medbragte Dorothea Biehl unægtelig ikke faa paaskønnelsesværdige Egenskaber. En levende Interesse for Fædrelandets Historie, Fremstillings-evne og en udmærket Hukommelse, hvormed hun fæstede til Papi-ret, hvad samtidige havde meddelt hende. Endelig ogsaa en umis-kendelig Omhu for at skaffe sig et paalideligt Grundlag for sin Fremstilling ved at gaa til Kilder som originale Aktstykker og Breve« (s. 89).

Vurderingen af Biehl som historieskriver har der været delte meninger om siden Bobé, hvad han vel også selv har lagt op til. En væsentlig mangel ved en del af de senere diskussioner er, at Biehl er blevet anskuet for snævert. Den åbenhed, Louis Bobé lagde for dagen, da han præsenterede hende som både historiker og litterat, har hun krav på.

I 1917 fik Biehl en kølig omtale i et skæbnesvangert værk, Jo-hannes Steenstrups »Den danske Kvindes Historie fra Holbergs Tid til vor. 1701-1917« (genoptrykt 1982). Steenstrup har ganske vist taget stilling til en stor del af hendes produktion, men den har ikke aftvunget ham nogen interesse for andet end det historiske stof: »Jfr. Biehls lidet ejendommelige Komedier, hvor kun en enkelt Skikkelse kan siges udgaaet fra et originalt Syn, og kun et enkelt Udbrud har Friskhedens Farve, gjorde ingen varig Lykke ... Heller ikke hendes »Moralske Fortællinger« og »Brevveksling imellem fortrolige Venner« havde noget Værd. Derimod tilkom-mer der Ch. Biehl Ros for hendes gode, i holbergsk Tone holdte Oversættelse af »Don Quixote« ... Og hun har virkelig Fortjene-ste ved sine efter Johan Bülow's Opfordring skrevne »Historiske Breve« ..., de giver mange værdifulde Oplysninger om Tidens Hi-storie, skønt de maa benyttes med aarvaagen Kritik« (I, s. 115). Hvad Biehl her bliver »rost« for, er udelukkende det, som ikke

opfattes som »originalt«, nemlig oversættelser og bestillingsarbejder.

Et nyt isoleret forsøg på at rehabilitere Biehl gjordes 10 år senere af K. F. Plesner, der i en artikel i tidsskriftet »Edda« (1927, s. 127-149) velvilligt og seriøst gennemgik hendes produktion. Plesner fremhævede den litterære værdi i Biehls skrifter, ikke mindst i komedierne. Han lagde særlig vægt på en litteraturhistorisk indplacering og antydede Biehls forhold til den udenlandske samtidige litteratur. Han udpegede nogle af hendes forbilleder og forlæg og citerede fra hendes egne overvejelser omkring dramaets poetik. Mange af svarene på de spørgsmål, han stiller i sin artikel, henter han ukritisk fra Biehls selvbiografi.

I 1969 tages Biehl for første gang op af en kvinde, Pil Dahlerup. Biehl bliver uigenkendelig. Dahlerup bringer en lille collage af tekster fra Biehls forfatterskab, som hun samler under titlen »Pigeopdragelse« og forsyner med en kort indledning, 10 sider. Dahlerup har hentet lige ud af Biehls forfatterskab nogle små stumper, som har talt direkte til hende gennem deres indhold. Biehls måde at forholde sig til traditionelt kvindelige emner som familiesituationer, opførsel og opdragelse, mænd, moral og mode og fremfor alt Biehls »to private konfliktpunkter, læsning og forlovelse« (s. 13) har interesseret Pil Dahlerup. Forsigtigt tager hun fat om »Dette mærkelige menneske« (s. 13), Charlotta Dorothea Biehl, og frister læseren ved sin egen respektfulde undren overfor hende. Biehl er ikke længere en historisk kilde eller en tidsbunden formidler. Hun er i et kort glimt en stærk og spændende kvinde.

I 1975 dukkede den historiske forfatterinde Biehl op igen, men denne gang anderledes. Svend Cedergreen Bech genudgav et ganske omfattende udvalg af de historiske breve, som han kædede sammen med korte egne introduktioner. Hans indledende vurde-

ring af brevene lyder: »Værdien af disse erindringsglimt, udover det bidrag de giver til Dorothea Biehls portræt, ligger først og fremmest i, at hun afspejler nogle holdninger som har været almindelige i det toneangivende borgerskab« (»Brev fra Dorothea«, Kbh. 1975, s. 47). Cedergreen Bech lader ikke brevene stå rent som historisk kilde, men kobler dem tæt til personen Biehl, som hun beskriver sig selv i selvbiografien. Både hun selv og hendes skrivemåde falder i hans smag. Han finder »mere atmosfære i disse skildringer, end der sædvanligvis vil være i en historisk fremstilling« (ibid.). Som den første af udgiverne af de historiske breve synes han at betragte hende som litterat med betydelig kildeværdi for sin samtids historie snarere end som historiker. Så meget desto mere må man beklage, at han i et forsøg på at gøre Biehl lettere tilgængelig, har tilrettet hendes personlige sprog.

En historisk skildring fra moderne tid tager sig i modsætning til f.eks. en historisk skildring fra den klassiske oldtid, meget forskelligt ud afhængigt af, om den er tænkt som en saglig historisk redegørelse eller som en litterær fremstilling af et stykke historie. Dette skel er særlig blevet uddybet i løbet af det 19. århundrede med dets udvikling af, hvad vi i dag forstår ved videnskabelig metode. En overdreven tendens til at lade en ofte kedsommelig prosastil borge for den videnskabelige kvalitet har på mange felter, bl.a. i historieskrivningen, præget det 20. århundredes skriftlige humaniora. Næsten omvendt kan man i århundrederne efter renessancen finde særdeles velskrevne historiske fremstillinger, som i håb om at tillokke læsere snarere synes at sløre metode- og kildeproblematikken, uden nødvendigvis at have overset den. Skellen mellem facts og fortolkning var i mindre grad et samvittighedsspørgsmål for datidens historikere, og følgelig blev skellet mellem historie og digtning mindre synligt.

For Biehl, der levede i det 18. århundrede, har en stillingtagen

til dette spørgsmål ikke været en nødvendighed, på samme måde som den ville være det i dag. Ikke desto mindre synes hun at være sig det bevidst. Følger man R. Paulis tanke, som han udtrykker den i sin artikel om Biehl i Dansk Biografisk Leksikon, bind II, Kbh. 1933, har Biehl på sin unge ven Johan Bülow's opfordring affattet »en Række livfuldt skrevne og fængslende Breve, ikke bestemt til Offentliggørelse, men kun for Vennen, og omfattende de danske Konger fra Frederik IV. til Christian VII.« (s. 579). Ser man imidlertid nærmere på Biehls forhold til brevgrenen, hvilket er forsøgt gjort i en kommende bog: *Brev til eftertiden* (jfr. bibliografien), tyder valget af brevformen til de historiske redegørelser ikke på, at hun ønskede, at de skulle forblive private. Tværtimod, har de sandsynligvis netop været skrevet til publikation. Brevformen er et litterært genrevalg, hvori Biehl forbeholder sig retten til at give en personlig vurdering af det, hun skildrer, fremfor den objektivt sande eller officielt acceptable. Særlig udtrykker hun omhyggeligt sit forhold til de oplysninger, hun har fået meddelt som grundlag for sin redegørelse, i forbindelse med skildringen af statskuppet 1784, som hun ganske vist også beskriver i brevform, men alligevel udarbejder omhyggeligt til en større afhandling, som er bevaret renskrevet af hende selv på store ark, og gennemrettet af Bülow bagefter - en besynderlig form for privatkorrespondance. Brevet blev offentliggjort i 1866-1867 (s. 281-455) af Edv. Holm i *Historisk Tidsskrift*, 3. Rk., Bd. V. Med dette brev synes hun at have større ambitioner som historiker end med de andre, men dermed er ikke sagt, at hun ikke med alle har haft ambitioner som forfatter.

De forbehold, mange tager overfor hende som historiker, er derfor berettigede, men ligeså berettiget er det, at hun stadig optræder som kilde til periodens historie. Således f.eks. i 9. bind af *Politikens »Danmarks Historie«*, Kbh. 1977, som dækker perioden 1721-

1784, »Oplysning og Tolerance«. I litteraturvejledningen skriver bindets forfatter Svend Cedergreen Bech: »Træffende karakteristikker af personer og forhold, især ved hoffet, findes i Charlotte Dorothea Biehls breve« (s. 527). Biehls historiske værker er her nævnt som en blandt en række andre »kildesamlinger og samtidige beretninger«.

Biehls styrke som historisk fortæller var de gode informanter, hun havde adgang til gennem sin faders og egne forbindelser direkte til hoffet. Dertil kom hendes letfattede sprog og hendes præcise hukommelse, som Cedergreen Bech stadig finder en bemærkning værdig: »De personalhistoriske Oplysninger er forbløffende korrekte og viser hendes enestaaende Hukommelse. Bülow fortæller, at hun kunne fremsige årets helgennavne fra almanakken, i rigtig rækkefølge, efter at have læst den tre gange« (Cedergreen Bech, 1975, s. 47. Jfr. Bülows notits om Biehl, som han vedlagde M.U.L.).

Men: en god hukommelse kan administreres på mange måder, og man skal generelt være yderst forsigtig med at tage Biehl på ordet. Som forfatter og dækket ind bag brevformen havde hun frie hænder. Især flytter hun tyngdepunkter i den alment kendte historie ved at koncentrere sig om den vigtige detalje, som de andre ikke kender, den, der rækker ved det officielle billede af en given episode, eller blot forklarer den ud fra andre årsager hentet fra den intimt personlige sfære. Om hun har ret, kan være svært at afgøre, men hun giver stof til eftertanke. Denne sandsynligvis bevidste proportionsforskydning skal man have i tankerne, når man læser de historiske breve. Det må man indrømme Caspar Paludan-Müller, at han også havde, da han afviste hendes skildringer som »Slotssladdertaskens Anekdotskriveri« (Historisk Tidsskrift 5. Rk., Bd. IV, 1883-1884, s. 101) - et navn man dog ikke kan udelukke at Biehl ville have taget til sig. Slotssladder eller Chronique

scandaleuse, som den betegnes i Frankrig, var på Biehls tid en anerkendt litterær genre, som gode forfattere og brevskrivere med succes havde dyrket i udlandet. I Paris havde Claude le Petit's forholdsvis uskyldige skandalehistorier ganske vist et århundrede før kostet ham livet, men Saint-Simon's »Mémoires« fra Ludvig XIV's hof fra begyndelsen af 1780'erne havde givet ham en berømmelse, som Biehl godt kan tænkes at have haft i tankerne, da hun skrev om de danske konger, jfr. Thorkild Kjærgaards anmeldelse af Cedergreen Bech (1975) i *Fortid og Nutid* XXIX (1981/82), s. 335. Nydelige er i al fald Biehls skandaler i sammenligning med de næsten samtidige perverse historier om kongefamilien hos den alsidige skribent og filolog P. F. Suhm i hans »Hemmelige Efterretninger om de danske Konger efter Souverainiteten«, der først blev publiceret ca. 150 år efter at de blev skrevet (udgivet af Julius Clausen, Kbh. 1918), eller la Beaumelle's »Mes Pensées«, for hvis offentliggørelse (1751-53) forfatteren måtte betale med sit professorat i fransk ved Charlottenborg og sin opholdstilladelse i Danmark.

Biehls humor

Biehl skal tages med et gran salt. Behandler man hende derimod, som om hun var historiker i ordets moderne forstand, vil man, som det er sket for Johannes Mulvad i hans iøvrigt oplysende artikel »Om Dorotheas troværdighed« (Personallhistorisk Tidsskrift 16. rk. 4, 1976, s. 179-186), lade sig provokere til raseri af hendes form, der foregøgler den mindre vakse læser, at han her møder sandhed, ægthed eller blufærdighed. For Biehl er hverken sand, ægte eller blufærdig. Hun er en dygtig fortæller. Hendes ulykke nidtil har været, at de få, der har forholdt sig til hendes forfatterskab, har taget hende altfor alvorligt. Hun er nemlig morsom.